

Област Кюстендил

▶ Население (2015)	126 992
▶ Територия (кв.км)	3051,5
▶ Брой на населените места	183
▶ Дял на населението в градовете (%)	69,1

Общ преглед

Въпреки че условията на живот и социално включване постепенно се подобряват, работните заплати в областта остават ниски, а голяма част от доходите на домакинствата се формират от пенсии. През 2015 г. безработицата спада, а заетостта се покачва за първи път след кризата, но и двата индикатора остават по-неблагоприятни от средните за страната. Кюстендил е сред областите, които до момента са привлекли най-малко ЧПИ и чиито общини са усвоили най-малко европейски средства. Въпреки че нивото на местните данъци и такси е сред най-ниските в страната, липсата на прозрачност на органите на местно самоуправление намалява привлекателността на областта. Като резултат от неблагоприятните демографски тенденции естественят прираст на населението

продължава да се влошава. Образователната система успява да обхване голяма част от подлежащите на образование, но качеството е сравнително ниско. В областта има известен недостиг на лекари специалисти, но легловата база е достатъчно широка, а дялът на здравноосигурените лица е висок. Кюстендил получава най-ниска оценка в сферата на сигурността и правосъдието след София (столица) заради високата престъпност, бавното правораздаване и ниската разкриваемост на престъпленията. В сферата на околната среда област Кюстендил се характеризира, от една страна, с добра свързаност с канализация и пречиствателни станции, а от друга – със силно замърсяване на въздуха. Културният живот остава слабо развит спрямо другите области в страната.

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ

Слабо Незадоволително Средно Добро Много добро

Доходи и условия на живот

Пазар на труда

Инвестиции

Инфраструктура

Данъци и такси

Администрация

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ

Слабо Незадоволително Средно Добро Много добро

Демография

Образование

Здравеопазване

Сигурност и правосъдие

Околна среда

Култура

ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ ●●●

Доходи и условия на живот ●●●●

БВП на човек от населението в областта остава значително по-нисък от средния за страната през 2014 г. – 6656 лв. при средно 11 574 лв. за страната. Средната годишна брутна заплата в областта се повишава до 7091 лв., но остава петата най-ниска в страната и далеч от средните за страната 9860 лв. Ниското заплащане и неблагоприятната демографска ситуация оказват ефект и върху структурата на доходите на домакинствата в областта. Близко 38% от тях се формират от пенсии при средно 27% за страната, докато делът на работната заплата е 53% при средно 57% за страната. Показателите за условията на живот и социалното включване в област Кюстендил се подобряват през 2012–2013 г. Делът на лицата, живеещи с материални лишения (28,6%), както и този на лицата с доходи под националната линия на бедност са по-ниски от средните за страната.

Пазар на труда ●●●

През 2015 г. пазарът на труда в област Кюстендил бележи първото си по-значимо подобрение след кризата. През 2015 г. икономическата активност се изравнява със средната за страната – 69,2%, а заетостта достига 60,2% при 57,4% за предходната година. Това е и най-високата стойност на показателя от 2011 г. насам. По този начин областта се доближава до средните стойности на показателя за страната (62,9%). След четиригодишен период, в който коефициентът на безработица варира между 14 и 15%, през 2015 г. е регистриран първият по-значителен спад – до 13,1%. Въпреки подобрението показателят остава по-висок от средните за страната 9,1%.

Образователният профил на лицата на възраст 25–64 години се характеризира с по-нисък от средния дял на висшите, но и с относително по-нисък дял на лицата с основно и по-ниско образование. През 2015 г. на всеки 100 души на възраст 60–64 години, на които предстои да напуснат работната сила, се падат 48,3 лица на възраст 15–19 години, на които предстои да се включат в нея. Единствените две области с по-неблагоприятно съотношение са Смолян и Габрово.

Инвестиции ●

В съотношение с населението ЧПИ в нефинансовите предприятия възлизат на 343 евро/човек към края на 2014 г., което е близо 9 пъти по-ниска стойност от общата за страната. Трябва да се отбележи, че Кюстендил е една от малкото области, които привличат нови чужди инвестиции всяка една година от 2010 г. досега. След сериозното свиване в началото на кризата разходите за придобиване на ДМА постепенно нарастват, достигайки 1076 лв./човек през 2014 г. Така областта вече не е на последно място по този показател, както често се случваше в годините след кризата. Нивата обаче остават далеч по-ниски от средните за страната 2786 лв./човек.

Кюстендил е областта, която регистрира най-ниско усвояване на средства от общините като бенефициенти на опе-

ративните програми. В съотношение с броя на населението усвоените към 31 май 2016 г. средства възлизат на 367 лв./човек при 689 лв./човек средно за страната. Община Дупница е единствената, която (макар и минимално) надхвърля средните за страната нива на усвояемост, а най-малко средства (13,4 лв./човек) са усвоени от община Невестино.

Инфраструктура ●●●

Област Кюстендил се характеризира с по-висока гъстота на пътната (19,3 км на 100 кв.км) и железопътната (4,0 км на 100 кв.км) мрежа от средните за страната съответно 17,8 и 3,6 км на 100 кв.км. Пътищата традиционно са в добро състояние, като през 2015 г. това важи за 50,5% от тях при средно 40,7% за страната.

Въпреки че през 2015 г. делът на домакинствата с достъп до интернет се увеличава до 50,3%, областта продължава да изостава от средните за страната 59,1%. Ръст се наблюдава и при относителния дял на лицата, използвали интернет през 2015 г., който достига 52,5% за областта при 60,3% за България.

Данъци и такси ●●●●●

Общините в област Кюстендил се характеризират с ниско ниво на местните данъци и такси. Промените са сравнително редки, като през 2016 г. единствената е увеличаването на данъка върху недвижимите имоти в община Рила от 2,5 на 3,0‰. От 2014 г. насам таксата за битови отпадъци за нежилищни имоти на юридически лица в община Кюстендил възлиза на 1,4‰, при условие че фирмите са декларирали необходимия им брой съдове за смет. Единственият областен център с по-нисък размер на такса смет е община Сливен (1,2‰).

Администрация ●●●

Самооценката на общините за развитието на електронните услуги и обслужването на „едно гише“ е сравнително висока. Кадастралната карта обхваща 18,9% от територията на областта, което е малко по-ниско от средните за страната 19,8%. Над 80% от покритите територии обаче влизат в рамките само на три общини – Дупница, Рила и Сапарева баня. Общините Бобошево, Кочериново, Невестино и Трекляно все още нямат никакво кадастрално покритие.

През 2014 и 2015 г. общините в област Кюстендил постигат най-ниската средна оценка в Рейтинга на активната прозрачност на органите на местно самоуправление на Фондация „ПДИ“. През 2016 г. оценката им се покачва до 41,4%, като след общините в Кюстендил остават тези в областите Видин, Кърджали, Перник, София (област) и Шумен. През 2016 г. Кюстендил е също така един от седемте областни центъра с най-ниска оценка в Индекса на Местната система за почтеност на Асоциация „Прозрачност без граници“.

СОЦИАЛНО РАЗВИТИЕ ●●

Демография ●●

В периода 2001–2015 г. населението на област Кюстендил намалява с 25%, което е повече от 2 пъти по-бързо от средния за страната темп. От 2011 г. насам лицата на възраст 65 и повече години са над 2 пъти повече от населението на възраст до 14 години включително. Естественят прираст е отрицателен и продължава да се влошава (–12,2‰ през 2015 г.), като за последното десетилетие е близо 2 пъти по-неблагоприятен от средния за страната. След като през 2013 г. механичният прираст на населението достига –7,6‰, през 2014 и 2015 г. се забелязва известно намаляване на изселванията от областта.

Делът на градското население в областта е малко по-нисък от този за страната, като през 2015 г. 69,1% от населението живеят в градовете при 73,1% за страната.

Образование ●●●

Въпреки че показателите за обхват и задържане на учениците остават на по-благоприятни от средните за страната нива, качеството на средното образование е сравнително ниско, като се имат предвид резултатите от матурите. През 2016 г. средният успех на зрелостниците от областта на матурите по БЕЛ е „добър“ 3,97 при средно „добър“ 4,17 за страната. През 2016 г. делът на неуспешно положилите изпита е 3 пъти по-висок от този през 2014 г. и достига 12,5% при средно 8,7% за страната.

Кюстендил е една от петте области в страната, в които няма висши учебни заведения или филиали на такива. В същото време тя е разположена между два от водещите университетски центрове в страната – столицата и Благоевград.

Здравеопазване ●●●●

Въпреки известния недостиг на лекари от водеща специалност в областта здравната инфраструктура е добре развита. През 2015 г. в областта има 657 болнични легла в МБАЛ, което прави по 5,2 легла на всеки 1000 души от населението при средно 4,6 легла на 1000 души за страната. На всеки общопрактикуващ лекар се падат средно по 1427 души при 1619 души за страната.

Коефициентът на детска смъртност спада от 6,1‰ през 2014 г. до 3,2‰ през 2015 г., което е около 2 пъти по-ниско ниво от средното за страната (6,6‰). През 2015 г. здравноосигурени са 94,2% от жителите на областта при средно ниво за страната от 88,5%.

Сигурност и правосъдие ●

Кюстендил получава една от най-ниските оценки в сферата на сигурността и правосъдието. След 2010 г. съотношението между регистрираните престъпления срещу личността и собствеността и броя на местното население е по-неблагоприятно от средното за страната. През 2015 г. са разкрити 34,4% от регистрираните престъпления, който дял, макар да е по-добър като резултат от предходната година (едва 29,8%), остава под средния за страната (39,2%).

Ефективността на местните съдилища също е ниска, отчасти поради сравнително високата натовареност на съдиите. През 2015 г. в 3-месечен срок приключват 80,0% от наказателните дела в Окръжния съд, което е най-ниският дял след София (столица). Делът на висящите наказателни дела спада до 9,8%, но остава малко по-висок от средния за страната (9,4%).

Околна среда ●●●

През 2014 г. 74,2% от населението в областта живее в селища с достъп до обществена канализация, като 61,0% от него са свързани и с ПСОВ. И двата показателя показват близки до средните за страната стойности – съответно 74,9 и 56,8%. В периода 2012–2014 г. обемът на образуваните битови отпадъци също се движи около средните стойности за страната.

Емисиите на въглероден диоксид остават четвъртите най-високи от всички области – 668,9 т/кв.км при средна стойност за страната от 314,5 т/кв.км. По-високи нива на замърсяване се наблюдават само в София (столица), Варна и Стара Загора.

Култура ●●

Въпреки наличието на някои позитивни тенденции културното развитие на област Кюстендил все още изостава от това в повечето области на страната. По-висока посещаемост от средната за страната регистрират само музеите – 106 000 посещения през 2015 г., или 831 посещения на всеки 1000 души население при средно 664 посещения на 1000 души на национално ниво. По отношение на местните библиотеки и кина 2015 г. е съответно най-силната и втората най-силна откъм посещаемост, но изоставането от средната за страната остава чувствително. Повишаване на интереса има и към театрите, като през 2015 г. посещенията достигат близо 20 000 (155 посещения на 1000 души) при средно ниво за страната от 302 посещения на 1000 души.

Ключови показатели за област Кюстендил

Индикатори на икономическото развитие	2010	2011	2012	2013	2014	2015
БВП на глава от населението (лв., текущи цени)	5925	6119	6078	6195	6656	n.a.
Средногодишен доход на лице от домакинството (лв.)	3355	3534	3508	3593	3966	4587
Средна годишна брутна заплата на нает (лв.)	5891	6219	6444	6880	7091	n.a.
Относителен дял на бедните спрямо линията на бедност за страната (%)	20,8	28,2	16,1	8,5	n.a.	n.a.
Коефициент на икономическа активност на населението на 15–64 години (%)	67,2	68,5	67,6	67,6	66,9	69,2
Коефициент на заетост на населението на 15–64 години (%)	61,0	58,1	57,9	57,4	57,4	60,2
Коефициент на безработица на населението на 15–64 години (%)	9,0	14,9	14,2	14,9	14,2	13,1
Дял на населението с висше образование, 25–64 години (%)	17,2	20,7	19,4	22,5	23,7	23,7
Брой на нефинансовите предприятия на 1000 души от населението	39	39	39	40	41	n.a.
Разходи за придобиване на дълготрайни материални активи (лв./човек)	574	592	754	1 055	1076	n.a.
Чуждестранни преки инвестиции в предприятията от нефинансовия сектор с натрупване (евро/човек)	111	190	247	300	343	n.a.
Дял на домакинствата с достъп до интернет (%)	21,4	35,2	31,7	52,4	39,9	50,3
Дял на пътната настилка в добро състояние (%)	49,1	49,8	50,0	46,4	46,4	50,5
Покритие на кадастъра (%)	18,9	18,9	18,9	18,9	18,9	18,9

Индикатори на социалното развитие	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Коефициент на естествен прираст на населението (‰)	-9,9	-10,8	-11,5	-11,4	-11,4	-12,2
Коефициент на механичен прираст на населението (‰)	-7,6	-3,2	-4,9	-7,6	-6,7	-3,2
Среден успех от матурите по БЕЛ	4,2	4,4	4,2	4,3	4,3	4,1
Процент оценки на матурите по БЕЛ под „среден“ 3,00	6,6	5,2	8,0	5,2	4,0	10,0
Нетен коефициент на записване на населението в V–VIII клас (%)	76,9	81,3	80,4	78,6	78,3	79,3
Дял на здравноосигурените лица (%)	88,2	91,8	91,3	90,5	92,1	94,2
Постъпили болни за лечение в МБАЛ на 1000 души от населението	159	160	231	238	165	233
Регистрирани престъпления срещу личността и собствеността на 1000 души	15,8	16,0	15,8	16,1	15,8	15,8
Разкрити престъпления срещу личността и собствеността от регистрираните през годината (%)	41,4	35,6	38,4	32,6	29,8	34,4
Дял на висшите наказателни дела (%)	9,0	9,4	10,3	10,6	9,5	9,8
Дял на населението с достъп до канализация, свързано с пречиствателни станции за отпадъчни води (%)	59,1	60,3	60,6	60,8	61,0	n.a.
Емисии на въглероден диоксид в атмосферата (тонове вредни емисии/кв.км)	739,8	739,8	690,0	668,9	668,9	n.a.
Посещения в кината на 1000 души от населението	0	132	86	68	201	187
Посещения в театрите на 1000 души от населението	75	108	114	139	146	155